

DIE VERBAND TUSSEN TYDORIËNTASIE, DIEPTE-ORIËNTASIE EN LOKUS VAN KONTROLE*

J.W. LOUW
I. VAN W. RAUBENHEIMER

Departement Menslike Hulpbronbestuur
Randse Afrikaanse Universiteit

ABSTRACT

The relationship between time orientation, depth orientation and locus of control. The purpose of this study was to find an application for the 4-D theory within the field of personality, by establishing the relationships between locus of control, time orientation and depth orientation. The hypotheses set with regard to these relationships were generally confirmed, and significant differences were found between the two sexes. This study provides further evidence of the scientific value of the 4-D theory as a general classification theory of human behaviour, and also stresses the role of control relationships in different life situations as important explanatory variables in the study of behaviour.

OPSOMMING

Die doel met hierdie studie was om 'n toepassing vir die 4-D teorie binne die veld van persoonlikheidsfunksionering te vind, deur die verwantskappe tussen die konstruksie van lokus van kontrole, tydoriëntasie en diepteoriëntasie te ondersoek. Die hipoteses met betrekking tot hierdie verwantskappe, kon oor die algemeen aanvaar word. Betekenisvolle verskille is ook tussen die twee geslagte gevind. Hierdie studie verskaf verdere ondersteunende bewyse vir die wetenskaplike waarde van die 4-D teorie as algemene klassifikasieteorie van menslike gedrag, en beklemtoon die rol van kontroleverhoudings in verskillende lewensituasies as belangrike verklaringsmeganismes vir die bestudering van gedrag.

In die vier-dimensionele klassifikasieteorie van menslike gedrag (Raubenheimer, 1978) word gepostuleer dat die drie ruimtelike dimensies, naamlik diepte, breedte en hoogte, asook die dimensie van tyd, psigiese analoë het wat as konstruksie van menslike gedrag gedefinieer kan word. Net soos ruimtelike dimensies gebruik word om die posisie van enige objek in die ruimtelike sfeer te bepaal, kan die sielkundige sfeer of ruimte wat deur die drie dimensies beskryf word, asook 'n persoon se oriëntasie tot tyd, gebruik word om menslike gedrag te klassifiseer.

Die 4-D teorie berus hoofsaaklik op die beginsel dat die mens in 'n bepaalde fisiese omgewing (of ruimte) funksioneer en sy *ervaaring* hiervan met die verloop van tyd op sy beleweniswêreld af-ets (Raubenheimer, 1978). 'n Individueel leer dus deur middel van sy interaksie met die omgewing om sy posisie binne 'n bepaalde psigologiese ruimte te visualiseer. Alhoewel die fisiese omgewing wel 'n belangrike invloed op sy gedrag mag uitoefen, het dit slegs betekeniswaarde in soverre die individuele aspekte daarvan in sielkundige terme omkakel.

Hierdie onderskeid tussen fisiese en sielkundige omgewings stem veral grootliks ooreen met 'n *interaksieperspektief* tot die bestudering van gedrag, soos onder andere bespreek deur Ekehammar (1974), Endler en Magnusson (1976) en Pervin (1978). Hiervolgens kan *nie* die persoon *of* die situasie as die belangrikste determinant van gedrag beskou word nie, maar is die *interaksie* tussen hierdie twee faktore die belangrikste bron van variansie. 'n Fundamentele oogmerk van die 4-D teorie is onder andere om 'n omvattende raamwerk daar te

stel wat alle aspekte van gedrag in ag kan neem. Aangesien 'n interaksiebenadering die enigste raamwerk is waarbinne alle aspekte van gedrag (in terme van die persoon en die situasie) inaggeneem kan word, blyk dit ook sinvol te wees om die 4-D teorie hieronder te laat ressorteer (Louw, 1989, p. 34).

Volgens Reid (1977, p. 186) vorm lokus van kontrole 'n belangrike konstruksie in die konseptualisering van 'n interaksieperspektief op die bestudering van gedrag. Dit speel veral 'n belangrike rol in "interpreting the complex interplay between the person and his or her environment". Dit blyk dus dat die mate van beheer wat 'n individu in sy interaksie met die eksterne omgewing besit, bepaald 'n belangrike onderliggende determinant van gedrag is. Studies met betrekking tot lokus van kontrole het ook aangetoon dat dié konstruksie onder andere met verskeie vorme van prestasie-verwante, sosiaal-verwante en aanpassingsgedrag geassosieer kan word. Om hierdie rede is lokus van kontrole dus ook as 'n belangrike beïnvloedingsfaktor in hierdie studie ingesluit.

Die doel met hierdie studie was om die 4-D teorie verder te valideer en uit te bou, deur onder andere die verband (al dan nie) wat tussen tydoriëntasie en diepteoriëntasie (as fundamentele konstruksie van menslike gedrag), en lokus van kontrole mag bestaan, te bepaal. Aangesien 'n konstruksie soos lokus van kontrole reeds wyd nagevors is en ook raakvlakke met 'n verskeidenheid van ander gedragsaspekte het, behoort positiewe koppelings met hierdie konstruksie van groot waarde vir toekomstige navorsing met betrekking tot die 4-D-teorie te wees.

Die vermoede dat daar logieserwys 'n negatiewe verband tussen eksterne lokus van kontrole en tydoriëntasie bestaan, word op 'n direkte en indirekte wyse sterk deur die literatuur ondersteun, deurdat beide konstruksie ook op bepaalde wyses met verskeie ander vorms van gedrag (byvoorbeeld prestasiegerigte, sosiaalverwante en aanpassingsgedrag) verband hou (Louw, 1989, pp. 38-96, Fishman, 1980; Platt & Eisenmann, 1968).

Lokus van kontrole kan beskryf word as die algemene verwagting dat versterkings (of wat met 'n persoon gebeur), plaasvind as die logiese resultaat van *of* 'n mens se eie gedrag, *of* van faktore buite 'n mens se beheer. Die konstruksie (afgelei van

Versoeke vir afdrucke moet gerig word aan J.W. Louw, Departement Menslike Hulpbronbestuur, Randse Afrikaanse Universiteit, Posbus 524, Johannesburg 2000.

* Geldelike bystand gelewer deur die Instituut vir Navorsingsontwikkeling van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing word hiermee erken. Menings hierin uitgespreek of gevolgtrekkings waartoe geraak is, is dié van die outeur en moet nie aan die Instituut vir Navorsingsontwikkeling toegeskryf word nie.

sosiale leerteorie deur Rotter, 1966), word dus op *verwagtings* gebaseer, en het daarom betrekking op oorsaak-gevolgverwantskappe ('n toekomstige gebeurtenis in verhouding tot huidige gedrag) (Louw, 1989, p. 6). Dit is dan ook juis as gevolg van die belangrike rol van *verwagtings*, dat die vermoede ontstaan het dat dié konstruk dalk ook sterk met tydorïentasië verband behoort te hou. 'n Persoon se tydorïentasië ontwikkel hoofsaaklik as gevolg van die ervaring van tyd tydens die kinderjare, wat deur middel van *leer* oor die jare heen ontwikkel in 'n bepaalde tydorïentasiestyl. Tydorïentasië kan dus as 'n meervoudige belewenis beskou word, wat hoofsaaklik deur die sosio-kulturele omgewing van 'n individu bepaal word. Wanneer die vier tydorïentasiestyle wat deur Augustyn (1978) geïdentifiseer is (omgewingsgebonde, roetinegebonde, sistematiese en kreatief-evaluerende styl) krities beskou word, blyk dit dat die style in bostaande volgorde ook konseptueel met 'n toenemende mate van kontrole of beheer oor tyd geassosieer kan word (Louw, 1989, pp. 74-76). Vandaar dan die logiese verband wat daar tussen tydorïentasië en lokus van kontrole behoort te bestaan. Die vermoede dat so 'n verband bestaan, word versterk deur die feit dat beide konstruksie binne die raamwerk van sosiale leerteorie verklaar kan word (Louw, 1989, pp. 11-12).

Wat eksterne lokus van kontrole en diepte-oriëntasië betref, was die vermoede dat daar ook 'n negatiewe verband tussen die twee konstruksie bestaan. Alhoewel De Jager (1979) wel konseptueel aanduidings van so 'n verband gevind het, kon dié verband tot dusver nie empiries gedemonstreer word nie. Op sterkte van die bevindings wat deur De Jager (1987) in die ontwikkeling van die DJ-Gedragsvraelys verkry is, het die vermoede opnuut ontstaan dat so 'n verband dalk ook empiries demonstreer sou kon word.

Alhoewel daar in vorige studies (Lennox, 1981; Raubenheimer & Visser, 1983) nie aanduidings van 'n verband tussen tydorïentasië en diepte-oriëntasië gevind kon word nie, en ook redes verskaf is waarom daar nie so 'n verband behoort te bestaan nie, blyk dit asof daar ook redes aangevoer kan word wat wel op 'n verband tussen die twee dimensies dui (Louw, 1989, pp. 10-11). Dié redes het onder andere daarmee te doen dat tydorïentasië 'n *fundamentele* bepaler van gedrag is en daarom wel 'n invloed op al drie die ander ruimtelike dimensies behoort te hê.

METODE

Ten einde die voorafgaande beredenerings empiries te verifieer, is die volgende navorsingshipoteses geformuleer:

1. Daar bestaan 'n statisties beduidende negatiewe verband tussen eksterne lokus van kontrole en tydorïentasië.
2. Daar bestaan 'n statisties beduidende negatiewe verband tussen eksterne lokus van kontrole en diepte-oriëntasië.
3. Daar bestaan 'n positiewe verband tussen tydorïentasië en diepte-oriëntasië.

Meetinstrumente

Die DJ-Gedragsvraelys ('n vraelys vir die bepaling van diepte-oriëntasië, soos ontwikkel deur De Jager, 1987), die RA-78(B) Tydorïentasiëvraelys (Augustyn, 1978) en die oorspronklike Rotter (1966) interne-eksterne (I-E) lokus van kontrole-skaal is in die ondersoek gebruik. Alhoewel daar verskeie meetinstrumente vir die bepaling van die konstruksie bestaan (veral ten opsigte van lokus van kontrole), het bogenoemde skale om verskeie redes die mees geskikte keuse vir die doeleindes van hierdie studie geblyk te wees (Louw, 1989, pp. 146-150).

Steekproef

Die steekproef het uit 80 tweedejaar bedryfsielkundestudente bestaan. Die ewekansige metode van steekproeftrekking is in die studie gebruik. Die enigste addisionele besonderhede wat van die proefgroep benodig is, was 'n aanduiding van geslag.

Prosedure

Die vraelys is tydens 'n lesingperiode aan die proefpersone gegee vir voltooiing. 'n Kontrolemoet is eerstens aan elke proefpersoon toegeken wat op elke antwoordblad aangedui moes word om proefpersone mee te identifiseer. Daar is aan proefpersone verduidelik dat die studie oor sekere algemene aspekte van gedrag handel en dat resultate slegs vir navorsingsdoeleindes gebruik sal word. Instruksies vir voltooiing van die vraelys is voor aan elke vraelys aangeheg.

Die inligting wat by wyse van die toetse ingesamel is, is soos volg verwerk: 'n Telling is vir elke proefpersoon ten opsigte van elke toets bereken, na aanleiding van die response op die verskillende toetsitems. Die ontleding van data het hoofsaaklik in drie fases geskied. In die eerste fase is daar hoofsaaklik van Chi-kwadraat analyses en punttweereeks-korrelasiekoëffisiënte gebruik gemaak, deurdat tellings met behulp van die mediaanverdelingsmetode in twee subgroepe verdeel is. Ten opsigte van diepte-oriëntasië is so 'n onderskeid slegs getref ten einde 'n vergelyking met tydorïentasië moontlik te maak, terwyl dit in vergelyking met lokus van kontrole as 'n kontinue veranderlike beskou is.

In die tweede fase van ontleding is al die veranderlikes eger as kontinu beskou, deurdat totaal- of routellings deurgaans gebruik is in die ontleding van die data. Ten opsigte van tydorïentasië is dieselfde metode as wat deur Terblanche (1980) gevolg is (naamlik deur waardes van een, twee, drie en vier onderskeidelik aan 'n omgewingsgebonde, roetinegebonde, sistematiese en kreatief-evaluerende styl toe te ken), gebruik om 'n totaalstelling te bereken. Hierdie benadering is konseptueel en in terme van 'n ontwikkelingsperspektief (Louw, 1989, pp. 74-77) baie betekenisvol, aangesien 'n persoon ten opsigte van die verskillende fasette van sy lewe verskillende tydorïentasiestyle kan gebruik. Daar kan dus baie inligting verlore gaan indien 'n persoon slegs ten opsigte van sy oorwegende tydorïentasiestyl evalueer word (byvoorbeeld die telling 8-4-3-12 vir die verskillende style kan 'n skewe beeld van 'n persoon se werklike tydorïentasië gee indien slegs die oorwegende styl vir ontleding gebruik word). Aangesien die kriteria wat gebruik moes word om persone ten opsigte van die ander konstruksie in twee groepe te skei, ook tot dusver nog effens onduidelik was, bied hierdie metode 'n alternatief om die data akkurater te ontleed.

In die derde fase is die data ontleed ten opsigte van die rol van geslag en lokus van kontrole, as *tussenkomende* of *regulerende* veranderlikes wat die verwantskappe tussen die konstruksie moontlik kon beïnvloed. 'n Onderskeid is ook getref tussen die twee faktore wat deur Mirels (1970) met betrekking tot lokus van kontrole geïdentifiseer is, naamlik *persoonlike kontrole* en *kontrole oor sosiale gebeure*, ten einde te bepaal of die resultate nie dalk hierdeur verder gesuiwer kan word nie. Aangesien daar in beide die laasgenoemde fases van ontleding van totaal- of routellings gebruik gemaak is, is data met behulp van gewone Pearson-produktmoment-korrelasiekoëffisiënte ontleed.

RESULTATE

In die eerste fase, wat vervolgens bespreek word, is die data ontleed volgens die onderskeiding van teenoorgestelde groepe in elke konstruk.

Proefpersone is in hierdie fase ingedeel volgens die vier verskillende tydorïentasiestyle, interne en eksterne lokus van kontrole, asook 'n lae en hoë diepte-oriëntasiëstelling. Behalwe vir die metode wat vir tydorïentasië gebruik is (hierbo bespreek), is die ander konstruksie deurgaans met behulp van die mediaansplit metode in twee groepe verdeel.

Eerstens is die verband tussen tydorïentasië en die ander konstruksie bereken. Die resultate word in Tabel 1 aangetoon.

TABEL 1
FREKWENSIEVERSPREIDING VAN INTERNE/EKSTERNE
LOKUS VAN KONTROLE-TELLINGS OOR DIE
VIER TYDORIËNTASIESTYLE

Veranderlike	N	Omg.	Roet.	Sist.	Kr.Ev.	Ongedif
Interne lokus van kontrole	40	0	2	11	20	7
Eksterne lokus van kontrole	40	0	1	14	20	5

$\chi^2(3) = 1,03$, nie betekenisvol.

Uit Tabel 1 kan duidelik gesien word dat die proefgroep hoofsaaklik 'n sistematiese of kreatief-evaluerende tydoriëntasiestyl gehad het en dat interne en eksterne persone onbeduidend ten opsigte van hierdie twee style van mekaar verskil het. As gevolg van die feit dat daar bykans geen persone met 'n omgewingsgebonde of roetinegebonde tydoriëntasiestyl was nie, blyk bostaande basis van ontleding tekortkominge te hê wat dit ten opsigte van die betrokke steekproef in hierdie studie ongeskik maak om die betrokke hipoteses mee te toets. In die eerste fase van ontleding kon daar dus geen betekenisvolle afleidings met betrekking tot die verband tussen tydoriëntasie en die ander twee konstrunkte gemaak word nie.

Die resultate met betrekking tot die verband tussen lokus van kontrole en diepte-oriëntasie word in Tabel 2 verskaf.

TABEL 2
PUNTTWEEREKSKORRELASIEKOEFFISIËNTE VAN
DIE VERBAND TUSSEN LOKUS VAN KONTROLE EN
DIEPTE-ORIËNTASIE

Veranderlike	N	Korrelasie met diepte-oriëntasie
Eksterne lokus van kontrole	80	-0,238*

* $p < 0,025$ (eenkantig)

Uit Tabel 2 blyk dat daar wel 'n betekenisvolle verband tussen eksterne lokus van kontrole en diepte-oriëntasie bestaan, alhoewel die korrelasiekoëffisiënt nie besonder hoog is nie.

In die tweede fase van ontleding is al die veranderlikes egter as kontinu beskou, en is gewone Pearson-produkthemoment-korrelasiekoëffisiënte hoofsaaklik op grond van die totaal- of rou-tellings bereken. Die ontleding van die onderskeie verbande tussen die konstrunkte word in Tabel 3 uiteengesit.

TABEL 3
INTERKORRELASIEMATRIKS VAN DIE VERBAND
TUSSEN DIE ONDERSKEIE KONSTRUKTE, SOOS MET
BEHULP VAN TOTAAL-/ROUTELLINGS BEREKEN

Veranderlike	N	Lokus van Kontrole	Tydoriëntasie	Diepte-oriëntasie
Lokus van Kontrole	80	1,00	-0,438***	-0,368**
Tydoriëntasie	80		1,00	0,305*
Diepte-oriëntasie	80			1,00

* $p < 0,005$

** $p < 0,001$

*** $p < 0,0005$

Uit Tabel 3 blyk dit duidelik dat al die konstrunkte onderling 'n betekenisvolle verband met mekaar vertoon. Al hierdie korrelasies is ook in die voorspelde rigting.

Soos reeds genoem, lyk dit asof bostaande metode van ontleding waarskynlik in hierdie studie 'n baie meer akkurate aanduiding van die verwantskappe tussen die konstrunkte kon verskaf. In die laaste fase van ontleding is die resultate dan ook verder op 'n soortgelyke wyse ten opsigte van geslagsverskille en die rol van lokus van kontrole as regulerende veranderlikes ontled.

Die bevindings word eerstens vir mans en dames afsonderlik in Tabel 4 en Tabel 5 onderskeidelik uiteengesit.

TABEL 4
INTERKORRELASIEMATRIKS VAN DIE VERBAND
TUSSEN DIE KONSTRUKTE, SOOS BEREKEN VIR
MANS

Veranderlike	N	Lokus van Kontrole	Tydoriëntasie	Diepte-oriëntasie
Lokus van Kontrole	27	1,00	-0,324*	-0,002
Tydoriëntasie	27		1,00	0,204
Diepte-oriëntasie	27			1,00

* $p < 0,05$

Uit Tabel 4 kan duidelik gesien word dat daar vir mans 'n beduidende, hoewel relatief lae, verband tussen lokus van kontrole en tydoriëntasie gevind kon word. In teenstelling met wat vroeër vir mans en dames gesamentlik bevind is, kon daar egter vir mans afsonderlik bykans geen beduidende verband tussen lokus van kontrole en diepte-oriëntasie gevind word nie. Die ontleding van die resultate vir dames in Tabel 5 bied egter ook 'n paar interessante bevindings wat bogenoemde komplementeer:

TABEL 5
INTERKORRELASIEMATRIKS VAN DIE VERBANDE
TUSSEN DIE KONSTRUKTE, SOOS BEREKEN VIR
DAMES

Veranderlike	N	Lokus van kontrole	Tydoriëntasie	Diepte-oriëntasie
Lokus van Kontrole	53	1,00	-0,501**	-0,515**
Tydoriëntasie	53		1,00	0,373*
Diepte-oriëntasie	53			1,00

* $p < 0,005$

** $p < 0,0005$

Uit Tabel 5 blyk dit egter dat daar vir dames 'n sterk verband tussen lokus van kontrole en tydoriëntasie, lokus van kontrole en diepte-oriëntasie en tussen tydoriëntasie en diepte-oriëntasie bestaan. Dit blyk dus dat geslag 'n belangrike beïnvloedingsfaktor in die verwantskap tussen die onderskeie konstrunkte is en redes hiervoor behoort in opvolgstudies bepaal te word.

Net soos wat die invloed van geslag op die verwantskappe tussen die ander konstrunkte in die bostaande tabelle geïllustreer is, word daar in Tabel 6 'n uiteensetting van die verwantskap tussen tydoriëntasie en diepte-oriëntasie, soos wat dit deur lokus van kontrole beïnvloed word, verskaf.

TABEL 6
VERBAND TUSSEN TYDORIËNTASIE EN DIEPTE-ORIËNTASIE, SOOS BEÏNVLOED DEUR INTERNE EN EKSTERNE LOKUS VAN KONTROLE

Verband tussen	Interne lokus		Eksterne lokus	
	N	van kontrole	N	van kontrole
Tydoriëntasie en diepte-oriëntasie	37	0,370*	37	0,213

* $p < 0,025$

Uit Tabel 6 kan gesien word dat daar slegs vir persone met 'n interne lokus van kontrole, 'n verband tussen tydoriëntasie en diepte-oriëntasie gevind kon word. Dit blyk dus dat lokus van kontrole ook as 'n regulerende veranderlike optree en die verwantskappe tussen die ander konstrunkte kan beïnvloed.

Laastens is die verband tussen die konstrunkte ook verder ontleed deur tussen twee faktore met betrekking tot lokus van kontrole te onderskei. Lokus van kontrole tellings is volgens die reeds genoemde onderskeiding deur Mirels (1970) in twee subgroepe verdeel, ten einde te bepaal of dit nie die resultate dalk verder kan suiwer nie. Die eerste faktor, naamlik *persoonlike kontrole*, is bepaal deur slegs die tellings van items 5, 10, 11, 15, 16, 18, 23, 25 en 28 van die lokus van kontrole-vraelys in aanmerking te neem, terwyl die tweede faktor (*kontrole oor sosiale gebeure*), bepaal is deur items 12, 17, 22 en 29 in ag te neem. Twee tellings is dus ten opsigte van elke proefpersoon bereken. Die minimumtelling van beide faktore is nul en maksimum tellings van nege en vier kon onderskeidelik ten opsigte van die twee faktore behaal word.

In Tabel 7 word 'n uiteensetting van die verband tussen lokus van kontrole en die ander konstrunkte verskaf, soos wat dit ten opsigte van die twee faktore *persoonlike kontrole* en *kontrole oor sosiale gebeure* gemanifesteer het.

TABEL 7
KORRELASIEKOEFFISIËNTE VAN DIE VERBAND TUSSEN LOKUS VAN KONTROLE EN DIE ANDER KONSTRUNKTE ONDER STUDIE, SOOS BEÏNVLOED DEUR DIE FAKTORE PERSOONLIKE KONTROLE EN KONTROLE OOR SOSIALE GEBEURE

Verband tussen:	N	Persoonlike	Kontrole oor
		kontrole	sosiale gebeure
Lokus van kontrole en tydoriëntasie	80	-0,322*	-0,336*
Lokus van kontrole en diepte-oriëntasie	80	-0,440**	-0,070

* $p < 0,005$

** $p < 0,0005$

Uit Tabel 7 kan afgelei word dat die verband tussen lokus van kontrole en tydoriëntasie nie werklik deur die twee genoemde faktore beïnvloed word nie. Dit is egter ook baie duidelik dat daar wel 'n beduidende verband tussen lokus van kontrole en diepte-oriëntasie vir die *persoonlike kontrole* faktor bestaan, maar nie vir die faktor *kontrole oor sosiale gebeure* nie.

SAMEVATTING

Uit al die bostaande ontledings is dit duidelik dat die drie konstrunkte in hierdie studie inderdaad op verskeie wyses met mekaar geskakel en in werklikheid ook met mekaar gestrengeld is. Dit het veral uit hierdie studie geblyk dat die waargenome *beheer* wat 'n persoon oor sy omgewing het, van kardinale belang is in die bestudering en verklaring van

gedrag. Ten opsigte van elk van die konstrunkte in die studie is hierdie belangrike rol van *kontrole* uitgelig, en die verwantskappe tussen die konstrunkte is ook empiries gedemonstreer. Die wye toepassingsveld van 'n konstrunkte soos lokus van kontrole, maak in 'n groot mate ook baie deure vir toekomstige navorsing met betrekking tot die 4-D teorie oop.

Daar is egter ook bepaalde leemtes wat in toekomstige navorsing uitgeskakel moet word. So kan daar byvoorbeeld in die toekoms van groter steekproewe wat oor 'n wye verskeidenheid van dimensies verskil (byvoorbeeld geslag, ouderdom, sosiale klas, bevolkingsgroep) gebruik gemaak word, en aandag kan ook aan die ontwikkeling van aanvullende meetinstrumente gegee word.

Die waarde van hierdie studie lê waarskynlik op die konseptueel-teoretiese vlak. Daar is aanduidings van die nut van die 4-D teorie as algemene klassifikasieteorie van menslike gedrag, binne die veld van persoonlikheidsfunksionering. Die verdere ontwikkeling en verifiëring van hierdie teorie blyk noodsaaklik te wees vir 'n vooruitgang in kennis en begrip van menslike gedrag. Die nut van hierdie studie sou dus ook eers ten volle begryp kan word wanneer al vier dimensies van die teorie volledig omlyn en die rol van kontrole ten opsigte van elke dimensie in opvolgstudies bepaal is.

VERWYSINGS

- Augustyn, J.C.D. (1978). *Tyd as fundamentele konsep in menslike gedrag met spesifieke verwysings na die beroeps- en bedryfswêreld*. Ongepubliseerde doktorsale proefskrif, Universiteit van Stellenbosch.
- De Jager, L.C. (1979). *Sielkundige diepte-oriëntasie as determinant van menslike gedrag met spesifieke verwysing na die beroeps-wêreld*. Ongepubliseerde doktorsale proefskrif, Randse Afrikaanse Universiteit, Johannesburg.
- De Jager, L.C. (1987). Die meting van sielkundige diepte-oriëntasie: 'n Verdere verfyning en omlyning. *Tydskrif vir Bedryfsielkunde*, 13(2), 1-6.
- Ekehammar, B. (1974). Interactionism in personality from a historical perspective. *Psychological Bulletin*, 81(12), 1026-1048.
- Endler, N.S., & Magnusson, D. (1976). Toward an interactional psychology of personality. *Psychological Bulletin*, 83(5), 956-974.
- Fishman, E. (1980). Future perspective: Temporal orientation and locus of control. *Dissertation Abstracts International*, 41(2), 687-B.
- Lennox, C.B. (1981). *The relationship between time orientation, psychological depth orientation and occupational choice*. Unpublished dissertation, Rand Afrikaans University, Johannesburg.
- Louw, J.W. (1989). *'n Interpretasie van lokus van kontrole en lokus van gedrag in terme van die vier-dimensionele teorie van menslike gedrag*. Ongepubliseerde magisterverhandeling, Randse Afrikaanse Universiteit, Johannesburg.
- Mirels, H.L. (1970). Dimensions of internal versus external control. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 34(2), 226-228.
- Pervin, L.A. (1978). Theoretical approaches to the analyses of individual-environment interaction. In L.A. Pervin & M. Lewis (Eds.) *Perspectives in interactional psychology*. New York: Plenum Press.
- Platt, J.J., & Eisenman, R. (1968). Internal-external control of reinforcement, time perspective, adjustment, and anxiety. *The Journal of General Psychology*, 79, 121-128.
- Raubenheimer, I. van W. (1978). Raamwerk vir die ontwikkeling van 'n vier-dimensionele teorie van menslike gedrag. *Perspektiewe in die Bedryfsielkunde*, 4(5), 33-72.
- Raubenheimer, I. van W., & Visser, J.H. (1983). Tydoriëntasie versus diepte-oriëntasie as dimensies van die 4-D teorie. *Perspektiewe in die Bedryfsielkunde*, 9(1), 39-52.
- Reid, D.W. (1977). Locus of control as an important concept for an interactionist approach to behaviour. In D. Magnusson & W.S. Endler (Eds.) *Personality at the crossroads: Cur-*

- rent issues in interactional psychology*. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum.
- Rotter, J.B. (1966). Generalized expectancies for internal vs. external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 80(1, Whole No. 609).
- Terblanche, A.L. (1980). *Die verband tussen tydoriëntasie en estetiese voorkeur in enkele beroepsgroepe*. Ongepubliseerde magisterverhandeling, Randse Afrikaanse Universiteit, Johannesburg.